

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ
ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ
ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований в 2009 році

Рівне – 2013

ББК 81.2
А - 43
УДК: 81. 243

Актуальні проблеми філології та методики викладання гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць.
Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ, 2013. — 109 с.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Заступник головного редактора:

Мороз Людмила Володимирівна – кандидат філологічних наук, професор (відповідальний редактор) (Рівненський державний гуманітарний університет).

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Постоловський Руслан Михайлович – кандидат історичних наук, професор, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, ректор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Михальчук Наталія Олександрівна – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Архангельська Алла Мстиславівна – доктор філологічних наук, професор (Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету);

Оляндер Луїза Костянтинівна – доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

Гороть Євгенія Іванівна – доктор філологічних наук, професор (Волинський національний університет ім. Лесі Українки);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Стеріополо Олена Іванівна – доктор філологічних наук, професор, (Київський національний лінгвістичний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ніколайчук Галина Іванівна – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Зимомря Микола Іванович – доктор філологічних наук, професор (Дрогобицький педагогічний університет ім. Івана Франка);

Павлова Ольга Іванівна - кандидат філологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Сербіна Тетяна Георгіївна – кандидат філологічних наук, доцент (Рівненський державний гуманітарний університет).

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету (протокол № 10 від 31.05.2013 р.).

За достовірність фактів, дат, назв і т. п. відповідають автори статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Рукописи рецензуються і не повертаються.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31. Рівненський державний гуманітарний університет

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2013

багато слів побутового характеру, географічних назв та лексики, що відноситься до релігії, освіти, культури. Досить суттєвим був вплив скандинавської мови на англійську. Цьому сприяв той факт, що англійська і скандинавська мови були спорідненими, і носії обох мов розуміли один одного.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бруннер К. История английского языка / К. Бруннер // [перевод с немецкого]. – Т. 1–2. – М., 1955-1956. – 560 с.
2. Заботкина В.И. Новая лексика современного английского языка / В.И. Заботкина. – М., 1989. – 456 с.
3. Ильиш Б.А. История английского языка / Б.А. Ильиш. – М., 1968. – 340 с.
4. Костюченко Ю.П. История английской мови / Ю.П. Костюченко. – К., 1963. – 360 с.
5. Расторгуева Т.А. История английского языка / Т.А. Расторгуева. – М., Высшая школа, 1976. – 370 с.

Н.А. МИХАЛЬЧУК, Э.Э. ИВАШКЕВИЧ. СКАНДИНАВСКОЕ ЗАВОЕВАНИЕ БРИТАНИИ И ЕГО ПОСЛЕДСТВИЯ ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ СУБКУЛЬТУРЫ И КОММУНИКАТИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ АНГЛИЧАН

Резюме. В статье описаны исторические события, которые обуславливают социальные и историко-эволюционные процессы становления субкультуры и коммуникативного поведения в раннем английском обществе. Описаны пути обогащения словаря английского языка. Обосновано содержание дефиниции “коммуникативное поведение”. Выделены особенности формирования коммуникативного поведения англичан.

Ключевые слова: субкультура, коммуникативное поведение, словарь английского языка, социальные процессы, историко-эволюционные процессы, формирования коммуникативного поведения.

N.O. MYKHALCHUK, E.E. IVASHKEVYCH. SCANDINAVIAN CONQUERING OF GREAT BRITAIN AND ITS CONSEQUENCES FOR THE DEVELOPMENT OF SUBCULTURE AND COMMUNICATIVE BEHAVIOR OF ENGLISHMEN

The summary. In this article the historical events which determine social and evolutionary processes of forming the subculture and the communicative behavior of Englishmen in early English society. The ways with the help of which the English vocabulary was enriched were described. The context of the definition “the communicative behavior of Englishmen” was proposed. The peculiarities of forming the communicative behavior of Englishmen were investigated.

Key words: the subculture, the communicative behavior, English vocabulary, social processes, evolutionary processes, forming of the communicative behavior of Englishmen.

Одержано редакцією 27.03.2013 р.

УДК: 821. 111

Л.В. МОРОЗ, Н.В. КУШНІР

РОЛЬ СПОГАДІВ АНГЛІЙСЬКИХ МАНДРІВНИКІВ-ДИПЛОМАТІВ У ФОРМУВАННІ УЯВЛЕНЬ АНГЛІЙЦІВ ПРО РОСІЮ КІНЦЯ XVII- ПОЧ. XVIII СТ.

Резюме. У статті проаналізовано спогади англійських мандрівників доби Відродження, зокрема мемуарна спадщина дипломата Джерома Горсея, схарактеризовано деякі особливості художнього аналізу досліджуваної проблеми.

Ключові слова: спогади, мандрівник, стиль, характер.

Важливу роль у формуванні уявлень англійців про Росію кінця XVI - початку XVII століття відігравали твори купця-дипломата Джерома Горсея. Мемуарна спадщина цього англійця, котрий протягом майже двадцяти років вів торгівельні справи та виконував посольські доручення в Росії, представлена трьома творами - «Урочиста й пишна коронація Федора Івановича, царя російського» (1589), «Розповідь або спогади сера Джерома Горсея про його мандри» (1589-1590, 1626) та «Трактат про друге і третє посольство містера Джерома Горсея, есквайра, а нині лицаря, який був посланий її Величності до царя Росії у 1585 та 1589 роках» (1589-1591).

Перші два твори були надруковані ще за життя автора, а останній дуже довго зберігався в рукописному варіанті у фондах Британського музею і вперше вийшов друком лише у 1856 році, потрапивши до повного видання документів та спогадів про російсько-англійські відносини XVI століття [9, 29].

Слід зауважити, що твори Горсея здавна привертати увагу як англійських, так і російських істориків [10;233]. Спогади, залишені елизаветинським мандрівником, фахівці одностайно називають важливими документами, що проливають світло на деякі «темні» епізоди російської минушини та на характер дипломатичних і торгівельних відносин між елизаветинською Англією і Росією часів Івана Грозного, Федора Івановича та Бориса Годунова. Науковцями встановлено точні дати появи перших версій кожного з цих творів та виявлено фрагменти пізніших вставок і доповнень, які вносились автором під час наступних редакцій своїх текстів [4, 63].

Перекладені російською мовою [5] мемуари Дж. Горсея в колишньому СРСР неодноразово ставали об'єктом фундаментальних джерелознавчих досліджень та викликали час від часу наукові дискусії з приводу достовірності тих чи інших наведених у них відомостей [6].

Доволі парадоксальним видається той факт, що твори англійського мандрівника, які здійняли досить потужну хвилю інтересу в різних галузях історичної науки, все ще залишаються поза увагою істориків літератури та літературознавців. Хоча, як зазначають майже всі науковці, котрі їх досліджували, ці спогади

являють собою насамперед зразки ренесансної літератури, тобто пам'ятки красного письменства, які створювалися за часів, коли наука і мистецтво ще не були відокремлені. Саме про такі твори й говорить О.В.Михайлов, аналізуючи специфіку пізньоренесансного і барокового художнього мислення: «...наукове й «художнє» зближені, і відмінності між ними, як постають вони у текстах, спираються на ймовірну неясність, невідкритість того, що можна було б назвати (умовно) художнім задумом тексту; тому ці відмінності є хиткими» [2, 120].

Сам мандрівник вважав себе вправним літератором і без зайвої скромності заявляв, що існує дві причини, які забезпечать його творам визначну долю: «перша полягає в тому, - писав він, - що я не хочу виходити у своїй розповіді за межі достеменно відомого, тобто того, в чому я особисто переконався, що з'ясував під час детальних опитувань; друга причина - у тому, що розповідь моя завжди відзначається майстерністю, ерудицією, гарною манерою й стилем» [4, 72].

Отже, якщо автор мемуарів ідентифікує себе як майстра слова, то, певна річ, вельми логічно і правомірно розглядати його твори у якості явища художнього, як зразки ренесансної «літератури факту».

«Урочиста й пишна коронація Федора Івановича» вперше з'явилася на сторінках Гаклюйтових «Найголовніших навігацій» (1589). Як стверджують історики, надрукована вона була майже всупереч волі укладача цієї славнозвісної антології мандрів [8, 362]. Річ у тім, що репутація автора спогадів була в той час доволі сумнівною: у 1587 році Верховний Суд Англії розглядав його справу за звинуваченням у зловживаннях службовим становищем, які спричинили значні збитки Московській торговельній компанії, а у 1589 році Горсея, котрий перед тим таємно втік до Росії, було заарештовано й під наглядом Джильса Флетчера відіслано до Лондона. Р.Гаклюйт, який прагнув підтримувати дружні стосунки з керівництвом Торговельної компанії, побоювався, що включення Горсеєвого твору до антології може викликати скандал чи принаймні непорозуміння. Однак настійне прохання державного секретаря її Величності Френсіса Волсінгема, котрий протегував як особисто Дж. Горсею, так і Гаклюйтовому виданню в цілому (саме завдяки його підтримці воно й побачило світ), усе ж таки змусило Р. Гаклюйта поступитися.

Слід зазначити, що в наступному творі - «Розповідь або спогади сера Джерома Горсея про його мандри», який вперше був надрукований лише у 1626 році С.Перчесом, оповідь про події в Російській державі ведеться виключно від першої особи («я вважаю за потрібне... викласти все, що ви хотіли б почути про мої спостереження», «я на власні очі бачив цього шахрая чи чаклуна», «я боюся надмірно перевантажити мою розповідь усіма подробицями цієї справи», «я багатослівний у цій розповіді, але ж ви бачите, як важко просувалася справа», «я доклав усіх зусиль, аби зробити переклад якнайкраще», «я стояв серед інших придворних і чув, як він це сказав» та ін.). Мемуарний первінь тут домінує і доволі цікавим чином поєднується з численними ліричними відступами, котрі вводять до історіографічно-начеркового художнього простору елементи автобіографії.

Саме завдяки ліричним авторським відступам, оціночним коментарям і моралізаторським пасажам читач, який спостерігає російську дійсність XVI століття очима англійця, мимохіть виокремлює найсуттєвіші події, факти чи відомості. При цьому у читача не лише складаються більш-менш чіткі враження і думки стосовно трагічних перипетій російської історії, але й формуються певні уявлення щодо позиції, поглядів, світоглядних засад і ціннісних орієнтацій самого автора-єлизаветинця. Показовими в цьому плані виявляються, наприклад, численні засудження тиранії Івана Грозного, критичне ставлення до узурпації влади (оцінка Бориса Годунова як «тирана-душоубця»), а також зіставлення певних аспектів політики російського та англійського урядів. Дії останнього, звісно, завжди подаються в компліментарно-апологетичній манері.

«Урочиста й пишна коронація» репрезентує початковий етап становлення літературної манери Горсея-мемуариста. Ці спогади водночас можуть вважатись і типовим зразком англійської ренесансної белетризованої історіографії, і передумовою такої жанрової моделі, як етнографічний начерк про звичаї, побут та державний устрій чужинців. Жанрова природа цього твору відзначається конгломеративністю. Орієнтація на достовірне висвітлення подій (введення реальної топоніміки та імен історичних осіб, наведення точних цифр і дат) органічно поєднується в ньому з белетризованими описами, які за технікою нарації нагадують типові описи «високих» ренесансних романів. До розповідей про історичні події часом включаються цитати-репліки тих або інших персонажів. Це дозволяє певною мірою поживити доволі монотонний інформаційний потік, який складається, головним чином, із повідомлень, описів і характеристик, а завершується двома документами, що підтверджують прихильне ставлення царя Федора Івановича до Джерома Горсея. Введення цих документів (перелік провізії, надісланої Горсеєві царем та князем Борисом Федоровичем, а також англомовний переклад повного тексту Царської грамоти, яка дарувала англійським купцям привілеї) вносить певну дисгармонію у загальну структуру мемуарного твору. Однак сутність такого, на перший погляд, не зовсім зрозумілого жесту автора дещо прояснюється, якщо взяти до уваги так званий стимулюючий контекст художньої діяльності (термін, запроваджений В.С.Халізовим [7, 54]), тобто сукупність тих явищ, фактів і чинників, які впливають на митця зовні. І в цьому плані цілком доречною видається думка М.К.Піксанова: «Будь-який естетичний елемент, будь-яка форма чи конструкція можуть бути науково усвідомлені найбільш чутливо, тонко і єдино правильно лише за умови повного вивчення їхнього зародження, визрівання та завершення»[3, 18]. Тож можна сподіватися, що безпосереднє звернення до історії написання і публікації «Урочистої й пишної коронації» значною мірою сприятиме більш адекватному розумінню особливостей її поезики в цілому та жанрово-композиційних рис зокрема.

Отже, мандрівник і дипломат Дж. Горсей повертається у 1589 році до Англії в супроводі Джилса Флетчера. У царській грамоті, яку останній передає Єлизаветі, Горсей відкрито звинувачується у численних крадіжках та зловмисних підбурюваннях до смуту. А ще в 1587 році, як відомо, купці Московської торгівельної компанії в Лондоні також висловили йому недовіру, звинувативши у зловживаннях. За таких обставин, звісно, і сам Дж. Горсей, і Р. Гаклюйт були зацікавлені в тому, щоб якомога переконливіше «відбілити» вельми забруднений імідж англійсько-російського посла [1, 213].

Тож не дивно, що у творі доволі чітко простежуються дві домінуючі інтенції, які стояли біля витоків творчого задуму Горсея. Перша з них - бажання донести до співвітчизників відомості про карколомні події чужоземної історії, поділитися власними спостереженнями щодо звичаїв росіян, яких тогочасні англійці вважали нацією вельми екзотичною, а через те і досить цікавою. Зазначимо, що такий намір автора спогадів цілком відповідав задумові укладача антології мандрів Р.Гаклюйта. Друга Горсеєва інтенція зумовлювалась його особистими життєвими проблемами: за допомогою цих спогадів він сподівався реабілітувати себе, відновити свою колись високу репутацію у торговельних і дипломатичних колах. І такий рекламно-пропагандистський намір скандально відомого автора теж, звісно, абсолютно задовольняв Гаклюйта. Адже, якщо Горсеєві зрештою вдасться переконати читача в тому, що він діяв виключно на користь Англії, старанно захищаючи інтереси британської корони, що він і дотепер має авторитет в обох державах, і що саме йому Московська торговельна компанія має завдячувати стрімким і позитивним розвитком англо-російських відносин, то стосунки Р.Гаклюйта, який через наполягання сіра Френсіса Волсінгема змушений був включити спогади Горсея до своєї антології, з представниками торговельної англійської еліти не погіршаться, а, навпаки, тільки зміцняться.

Жанрове обличчя «Урочистої й пишної коронації» визначає мемуарний первінь, завдяки якому відкриваються широкі можливості викладення певних відомостей про реальні події у вигляді спогадів очевидця, що в свою чергу дозволяє наводити вельми суб'єктивні авторські оцінки та досить тенденційно витлумачувати описуване. Крок за кроком Дж. Горсей відтворює перебіг тих історичних подій, що сталися в російській державі по смерті Івана Васильовича (похорони царя, церемонію коронації спадкоємця престолу). Він зображує святкові розваги московитів, розповідає про перші політичні заходи нового самодержця. Паралельно з розгортанням історичного сюжету відбувається й розвиток, так би мовити, приватно-біографічної лінії, яка фіксує читацьку увагу на постаті самого автора-оповідача.

Присутність спостерігача відчувається з перших сторінок твору й слугує своєрідним гарантом достовірності наведених відомостей. Майстерні описи сцен богослужіння та появи царя перед російською знаттю (в Думі) й народом (шлях від кафедрального собору до думських палат) локалізовані в часі та просторі, містять чимало топонімів, імен реальних історичних осіб, цифрову конкретику і фактаж. Інколи наводяться окремі репліки (наприклад, «З таким почтом цар підійшов до великої церковної брами, і люди заволали: «Боже, борони царя всієї Русі Федора Івановича» [5, 22], а то й цілі промови (зокрема, промова митрополита під час помазання Федора Івановича на трон). За рахунок усього цього зображення російської реальності набуває певної рельєфності та багатомірності.

Дві магістральні лінії сюжетного розвитку - історично-подієва та приватно-біографічна - спочатку розгортаються паралельно, але поступово починають перехрещуватись. Епізоди, в яких разом із відомими російськими історичними особами бере участь і сам Джером Горсей, вплітаються в описову тканину твору, суттєво поживляючи переобтяжену конкретикою розповідь. Так, приміром, побіжно згадавши, що після «Коронації» вся знать і заморські гості почали підносити цареві подарунки й висловлювати побажання довгого та щасливого царювання, автор вельми детально і не без певного самозамилування розповідає про те, як вдало він того разу вийшов із доволі складного становища. Сталося так, що російський цар майже одночасно покликав до себе Горсея та іспанського посланця Яна де Вале. Доклавши усіх зусиль, англієць випередив іспанця, і завдяки цьому не тільки наочно продемонстрував зверхність англійської держави над іспанською, але й домігся значних привілеїв для своїх співвітчизників у сфері торгівлі на московських землях. Цей епізод спогадів, як бачимо, перебуває на перетині двох вищезазначених магістральних ліній сюжетного розвитку: в ньому ясно відчутні обидві головні авторські інтенції - донести до співвітчизників цікаву інформацію про Росію та реабілітувати своє чесне ім'я. Декларація власної позитивної ролі у розвитку англо-російських зносин, яка вперше з'являється саме в наведеному вище фрагменті, згодом перетворюється на найпотужніший мотив твору.

З подій глобального характеру центр уваги поступово переноситься на перипетії Горсеєвої біографії. На зміну замальовкам, які відтворювали реальну історичну атмосферу російського суспільно-політичного життя, та етнографічним начеркам про звичаї, обряди й традиції московитів приходить хронологічно-конкретизований звіт про те, що ж саме робив Дж. Горсей в Росії після коронації нового царя. Ракурс, в якому висвітлюється місія англійського дипломата, виявляється напрочуд вдалим для розстановки реабілітаційно-апологетичних акцентів. Так, скажімо, перш ніж навести точний перелік того провіанту, яким цар Федор Іванович щедро наділив посланця Єлизавети, автор декілька разів підкреслює, що російський самодержець надзвичайно прихильно ставився до містера Горсея. І така прихильність інтерпретується ним як підтвердження видатних особистих заслуг, а також як вияв великої поваги царя до її Величності королеви Англії.

Текст наведеної в кінці твору царської грамоти, в якій англійським купцям надавалися чималі привілеї в торгівлі з Росією, на тлі доволі жвавої й цікавої попередньої розповіді виглядає, безумовно, як щось чужорідне.

Втім, нагадаємо, що включення цього документу, котрий несе значне смислове навантаження, цілком відповідало творчому задумові як автора, так і видавця. Щоправда, в антології Гаклюйга подібних документальних вкраплень можна знайти чимало. Тож введення Горсеєм до своїх спогадів зазначеної царської грамоти, схоже, аж ніяк не суперечило тій загальній логіці, згідно з якою формувався текст «Найголовніших навігацій».

Отже, конгломеративна за своїм характером жанрова природа «Урочистої й пишної коронації Федора Івановича царя російського» сформувалася внаслідок доволі специфічного поєднання окремих елементів поетики ренесансної хроніки та декількох мемуарних жанрових форм (звіт про далекі вояжі, мандрівні нотатки, біографія і автобіографія, начерк про звичаї й побут чужинців), які в той час перебували ще в стадії становлення. Жанровий зміст спогадів Горсея суттєво збагачувався за рахунок введення гостро-актуальних мотивів (засудження тиранії, негативне ставлення до заколотів і народних повстань), що свідчить про намагання автора-мандрівника йти в ногу з тогочасною художньою літературою. Як відомо, англійська памфлетистика другої половини XVI століття активно розробляла соціально-політичну тематику, елізаветинський роман успішно актуалізував широке коло морально-етичних проблем, а пізньоренесансна драма, принаймні у кращих своїх зразках, намагалась усвідомити сутність смисложиттєвих питань.

Отже, свідомо чи інтуїтивно Дж. Горсей уловив стрижневу ідейну сутність мемуарного первеня (усвідомлення цінності особистого досвіду окремого індивідуума) і досить вправно використав його широкі естетичні можливості.

У двох наступних творах цього автора, де також висвітлюється історія Росії, кут зору залишається незмінним: як і «Урочиста й пишна коронація», вони презентують погляд на події в Московії крізь призму політичних та економічних інтересів Англії. Зберігаються в них і хронологічний принцип організації текстового простору, і просвітницькі засади стилю, а ось жанровий діапазон дещо розширюється, головним чином, за рахунок введення стихії авантюристичності, розростання біографічного первеня та збільшення питомої ваги діалогів і вставних мікросюжетів, насичених подієвою динамікою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бруннер К. История английского языка / К. Бруннер // [перевод с немецкого]. – Т. 1–2. – М., 1955–1956. – 560 с.
2. Известия англичан о России XVI века [перевод с англ. С.М.Середонина]. – М., 1984. – 342 с.
3. Михайлов А.В. Языки культуры / А. В. Михайлов. – М.: Языки русской культуры, 1977. – С.120.
4. Пиксанов Н.К. Творческая история "Горя от ума" / Н. К. Пиксанов. – М., 1971. – С.18.
5. Севастьянова А.А. Записки Джерома Горсея о России в конце XVI – начале XVII века: (разновременные слои источника и их хронология) / А. А. Севастьянова // Вопросы историографии и источниковедения: Сб. трудов. – М., 1974. – С.63-83.
6. Севастьянова А.А. Горсей Дж. Записки о России XVI – начала XVII в. / А. А. Севастьянова. – М: Изд. МГУ, 1990. – С.5-46.
7. Севастьянова А.А. Сочинения Джерома Горсея как источник по истории России XVI - начала XVII в. / А. А. Севастьянова // Автореферат дис. ... канд. ист. наук. – М., 1974. – 28 с.
8. Хализев В.Е. Теория литературы / В. Е. Хализев. – М.: Изд. МГУ, 1991. – С.54.
9. Croskey R. The Composition of Sir Jerome Horsey "Travels" / R. Croskey // Jahrbucher fur Geschichte Osteuropas. – Wiesbaden. 1978. – Bd.26. - Н.3 - S.362-375;
10. The Voyage of Richard Chancellor // «Rude & Barbarous Kingdom». Russia in the Accounts of Sixteen-Century English Voyagers. [Ed by Lloyd E.Berry & Robert O.Crummey]. – Madison, L.: The University of Wisconsin Press, 1978. – P.3-42.
11. West M.D. Draiton's «To the Virginian Voyage»: From Heroic Pastoral to Mock-Heroic // Renaissance Quarterly. – N.Y., 1971. – V.XXIV. – №4. – P.503.

Л.В. МОРОЗ, Н.В. КУШНИР. РОЛЬ ВОСПОМИНАНИЙ АНГЛИЙСКИХ ПУТЕШЕСТВЕННИКОВ-ДИПЛОМАТОВ В ФОРМИРОВАНИИ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ АНГЛИЧАН О РОССИИ КОНЦА XVII- НАЧ. XVIII В.

Резюме. В статье проанализированы воспоминания английских путешественников эпохи Возрождения, в частности мемуарное наследие дипломата Джерома Горсея, охарактеризованы некоторые особенности художественного анализа исследуемой проблемы.

Ключевые слова: воспоминания, путешественник, стиль, характер.

L.V. MOROZ, N.V. KUSHNIR. ROLE MEMOIRS OF BRITISH TRAVELERS-DIPLOMATS IN FORMING CONCEPTION OF THE BRITISH ABOUT RUSSIA IN THE LATE XVII-BEGINNING XVIII CENTURY

The summary. The article analyzes the memoirs of British travelers of the renaissance, particularly memoir heritage of diplomat Jerome Gorseya. Author determined some features artistic analysis of the investigated problem.

Key words: memoirs, traveler, style, character.

Одержано редакцією 13.05.2013 р.

ЗМІСТ

Безкоровайна О.В. Культурний контекст як умова реалізації самоствердження особистості в освітньому процесі.	3
Калініченко М.М. Формування жанру орієнтальної історії в американській літературі.	13
Андрощук А.В. Мова роману Нормана Раша «Парування» («Mating») як предмет зображення.	15
Мороз Л.В., Пашко І.О. «Звіти про вояж» Е.Гейсса, Френсіса Претті та Річарда Ферріса в контексті англійської ренесансної літератури мандрів.	20
Михальчук, Н.О. Івашкевич Е.Е. Скандинавське завоювання Британії та його наслідки для становлення субкультури та комунікативної поведінки англійців.	24
Мороз Л.В., Кушнір Н.В. Роль спогадів англійських мандрівників-дипломатів у формуванні уявлень англійців про Росію кінця XVII- поч. XVIII ст.	28
Вовчук Н.І., Мороз Л.М. Розвиток новели в епоху Відродження.	32
Вакулінська Л.М. Епістолярні особливості комунікативних мовних засобів німецькомовних біблійних текстів.	34
Данілова Н.Р. Сучасні підходи викладання іноземних мов на немовних спеціальностях вищих навчальних закладів.	36
Олесюк Л.В. Соціолінгвальні особливості нової фразеології англійської мови.	38
Кочубей О.С. Структура та зміст підготовки викладачів перекладу в мовному вищому навчальному закладі.	41
Мороз Л.В., Король О.Ю. Формування граматичної компетенції у студентів немовних вищих навчальних закладів.	45
Денисюк Л.В. Інноваційні підходи викладання англійської мови для студентів немовних факультетів на сучасному етапі.	47
Давнюк С. В., Козицька О.А. Лінгвістичні засади оволодіння елементами синтаксису під час навчання рідної мови.	50
Трофімчук В.М. Формування спеціалізованої комунікативної компетенції студентів-менеджерів у галузі говоріння.	53
Бойко Н.Г., Конопльова Ю.О. Роль мультимедійних технологій у формуванні комунікативної та міжкультурної компетенції учнів.	54
Ковалюк В.В. Англійський лінгвістичний компонент як елемент впливу на мовну ситуацію у сучасній Україні.	57
Палій В.П. Особливості засвоєння афективної лексики в процесі вивчення французької мови.	61
Дуброва А.С. Застосування комп'ютерної техніки на етапі введення нового матеріалу у системі інтенсивного навчання іноземних мов.	64
Яцюрик А.О. Лінгвістичні засади вивчення особистісних корелятивів креативності людини.	67
Сухомлин Т.С. Особливості перекладу фразеологізмів, що виражають психічний стан людини, з англійської на українську мову.	69
Мазурок О.М. Педагогічні умови формування готовності майбутнього вчителя іноземної мови до виконання професійної діяльності.	72
Михальчук Н.О., Івашкевич Е.З. Текстуальна очевидність і оповідна структура роману «Нічні охоронці» Алана Мура та Дейва Гіббонса.	76
Михальчук Н.О., Івашкевич Е.Е. Кроскультурна комунікація: комунікативний підхід в процесі навчання вчителів англійської мови.	83
Бігунова С.А., Зубілевич М.І. Семантика символічних топонімів.	90
Дуброва А.С. Навчання особистісно-орієнтованого спілкування на основі тексту студентів немовних факультетів вищих навчальних закладів.	94
Моєсеєва О.С. Розвиток професійної культури майбутніх вчителів англійської мови.	95
Михайленко В.В. Переклад у міжкультурному навчанні: «Very» у центрі уваги.	99
Колінчак Н.Д. Ефективність користі роботи над проектом в аудиторії іноземної мови.	102
Верьовкіна О.Є., Ярута Н.П. Синтаксичні виразні засоби та стилістичні прийоми в оповіданнях Роалда Даля «Четвертий комод чіпендейла» та «Парі».	105
Відомості про авторів	108

Наукове видання

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ФІЛОЛОГІЇ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

Збірник наукових праць

Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету

Заснований у 2009 р.

Відповідальний редактор збірника Петрівський Я.Б.
Відповідальний за підготовку збірника до видання Мороз Л.В.
Технічний редактор Бігунова С.А.
Комп'ютерна верстка Ковалюк В.В., Горішна І.Г.

Здано до набору 25.04.2013 р. Підписано до друку 29.04.2013 р.
Формат 60x84 1/8. Папір офсетний № 1. Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 24,02. Обл. вид. арк. 17,39 Замовлення №144/1. Наклад 120.

Адреса редакції: 33028 м. Рівне, вул. Остафова, 31
Рівненський державний гуманітарний університет.

Віддруковано в редакційно-видавничому відділі
Рівненського державного гуманітарного університету
33028 м. Рівне, вул. С.Бандери, 12, тел. 26-48-83

**А – 43   Актуальні проблеми філології та методики викладання
гуманітарних дисциплін: Збірник наукових праць. Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету. — Рівне: РДГУ,
2013. — 109 с.**

ISBN 966 — 7281 — 09 — 03.

Збірник наукових праць містить статті з актуальних проблем викладання іноземної мови, філології, теоретико-методологічних, культурологічних, літературознавчих, мовознавчих проблем спілкування.

Матеріали можуть бути корисними для науковців, працівників навчальних закладів, викладачів та студентів вищих педагогічних навчальних закладів.

УДК: 81'243

ББК 81.2